

Beter boeren met biodiversiteit in Drenthe

Inhoud

Redactioneel	pag 1
Bodembeheer is topsport!	Pag 1
Op peil houden OS	pag 2
Organische stof demo	pag 2
Zelf aan de slag	pag 3
Tips voor de praktijk	pag 3
Agenda	pag 4

Project BBB Drenthe in het kort:

20 akkerbouwers in Drenthe zijn aan de slag met bodemkwaliteit en biodiversiteit. Door het nemen van gerichte maatregelen verbetert hun bodembeheer en wordt tegelijkertijd een bijdrage geleverd aan maatschappelijke (milieu)doelstellingen. Uitwisseling van kennis en ervaring en zelf aan de slag gaan spelen hierbij een belangrijke rol.

Goed bodembeheer is topsport!

"Goed bodembeheer is te vergelijken met topsport: het vraagt dagelijks aandacht en inspanning om in een goede conditie te blijven". Dat was de boodschap van de enthousiaste Drentse akkerbouwer Jan Reinier de Jong, tijdens het symposium "Bodem als grondslag voor creatieve activiteiten" op 22 maart j.l. in Assen. Beleidsmakers en bedrijfsleven kregen hier 4 voorbeelden getoond van duurzame en integrale gebiedsontwikkeling met bodem en water als sleutelfactoren voor het verhogen van ruimtelijke kwaliteit of het verbeteren van bedrijfsresultaat. Volgens Jan Reinier is het werken aan bodemkwaliteit niet

Redactioneel

Opnieuw is de lente droog begonnen en is het voorjaarswerk in volle gang! Ondanks de drukte maakte een van de projectdeelnemers toch tijd vrij om het enthousiasme over het werken aan de bodem te delen. Aan enthousiasme en energie hebben we vanaf de start in 2010 geen gebrek gehad. Dank daarvoor aan alle betrokkenen! Inmiddels zijn er 6 bijeenkomsten geweest, zijn 2 meerjarige demo's aangelegd, hebben stakeholders belangrijke bodemdiensten benoemd en hebben de meeste deelnemers de cursus bodembeheer gevolgd. Er is veel nieuwe kennis opgedaan in studiegroep verband en telers hebben maatregelen genomen voor een meer duurzaam bodembeheer en het stimuleren van het bodemleven. Ik wens u een goed zaai- en pootseizoen met ruimte voor wat extra aandacht voor de bodem, de basis onder uw bedrijf!

Marleen Zanen

alleen hot, maar levert het, zeker op de langere termijn, ook geld op. Dankzij projecten zoals BBB Drenthe voelt hij zich gesteund bij het nemen en uitproberen van nieuwe strategieën. Zo is hij stro onder gaan werken i.p.v. het af te voeren en is hij met groenbemesters en compost aan de slag. De ploeg had hij al langer aan de kant gezet.

Op peil houden van organische stof: een uitdaging

Het project Beter boeren met biodiversiteit organiseert 3-5x per jaar studie- en/of veldbijeenkomsten. In januari vond de 6e bijeenkomst plaats in Wijster. Het thema was organische stof. Het op peil houden daarvan is belangrijk, maar niet eenvoudig. Dat demonstreerde Albert Wolfs (HLB) met een nieuwe rekentool voor de organische stofbalans (binnenkort beschikbaar via www.kennisakker.nl). Snel werd duidelijk dat de effectieve organische stof (EOS) het meest te verhogen is door aanvoer van compost. Ook gewassen zoals suikerbiet en granen laten aardig wat OS na. De aanvoer van EOS via drijfmest en groenbemesters is zeer beperkt. M.b.v. het model wordt inzichtelijk dat op percelen met een hoog organisch stofgehalte de afbraak van OS hoger is en daarmee wordt het moeilijker om de balans in evenwicht te krijgen. De exercitie is interessant, maar roept ook vragen op vanuit de zaal:

- De kwaliteit (oud/vers – stabiel/instabiel) van OS is belangrijk en wordt hier niet meegenomen.

- Compost wordt steeds moeilijker verkrijgbaar, ook door concurrentie met energieteelt/vergisting.

- De ruimte voor compost is beperkt. Hoe kom je uit met je fosfaatbalans?

Vragen waarvoor een nieuwe studiebijeenkomst belegd kan worden! Coen ter Berg (LBI) en Albert Wolfs (HLB) geven nog wel een paar tips:

- Belangrijk is dat je bij het inzetten van compost goed bedenkt wat je doel is: voeden van het bodemleven of verbeteren van structuur?

- Voor het eerste doel is frequent onderhouden belangrijk: net als wij krijgt het bodemleven liever regelmatig wat voorgeschoteld.

- Daarnaast is de C/N verhouding van het aangevoerde organisch materiaal van belang. Door b.v. kippenmest toe te voegen (stikstof) na stro (vooral koolstof) houd je die beter in balans.

- Organisch materiaal moet verteren. Oppervlakkig en onder droge omstandigheden inwerken dus, anders ga je conserveren.

Meer info: www.bodemacademie.nl

Organische stof verhoogt opbrengst in demo

Al is het voor de praktijk soms lastig realiseerbaar, uit de meerjarige bouwplandemo in Eerste Exloermond blijkt dat voldoende aanvoer van organische stof toch op vrij korte termijn een positief effect kan hebben op gewasopbrengst. Reeds na vier jaar was een duidelijk verschil in opbrengst te zien tussen velden zonder extra aanvoer van organische stof en velden met maximale aanvoer

(jaarlijks 2800 kg/ha). Vanuit Beter boeren met biodiversiteit volgen we nu ook de effecten op het bodemleven.

Meer info: www.bodemacademie.nl

Beter boeren met biodiversiteit in Drenthe

Nummer 1

Nieuwsbrief

Zelf aan de slag met maatregelen

De meeste deelnemers hebben in 2011 geëxperimenteerd met maatregelen ter verhoging van de aanvoer van organische stof. In het voorjaar is bij iedereen bemonsterd en zijn chemische en biologische bodemparemeters geanalyseerd. De resultaten hiervan geven een beeld van de situatie per perceel en concrete input voor discussie en invulling van de bijeenkomsten. "Ik vind het interessant om de verschillen tussen percelen te zien, zelfs bij vergelijkbaar bouwplan en bodemtype. Ik hoop dat ik aan het einde van het project wat meer begrijp van de oorzaken", aldus een van de deelnemers tijdens de presentatie van de resultaten. Daar sturen we op aan! Met resultaten uit eerder onderzoek geven de data ook meer inzicht in de specifieke bodemkwaliteit en de potenties voor eco-systeemdiensten van Drentse zand-

grond. In 2012 wordt de bodemontwikkeling gevolgd op 8 locaties: 4x na compost, 4x na de teelt van 2-3 verschillende groenbemesters. Los van de locaties waar bemonstering plaatsvindt, worden alle deelnemers aangemoedigd om zelf te experimenteren. Ze kunnen daarbij gebruik maken van kennis en advisering vanuit het project. Tijdens veldbijeenkomsten bekijken we de visuele resultaten zoals gewasstand, beworteling en bodemstructuur.

Oproep voor projectdeelnemers Vooral het bij elkaar kijken als dingen gelukt of juist mislukt zijn wordt als interessant en leerzaam ervaren. Heeft u de komende maanden dus iets op bodemgebied wat de moeite waard is om met collega's te delen, neem dan contact op met Albert Wolfs (06-54614353), dan proberen we ad hoc een moment te pikken.

Tips voor de praktijk

-Al lijkt het nog ver weg, tref nu vast de voorbereidingen voor de teelt en keuze van groenbemesters!

-Inzicht in de aaltjessituatie is daarbij belangrijk.

-Elk jaar komen in gewassen plekken voor die achter blijven. Probeer de oorzaak te achterhalen (structuur, vocht/droogte, nutriëntengebrek, aaltjes?)

Beter boeren met biodiversiteit in Drenthe

Nummer 1

Nieuwsbrief

Agenda

18 april: prijsuitreiking "Duurzaamste Boer Drenthe" binnen project Duurzaam Boer Blijven. 19:30-22:30 De Fijnfabriek te Erica.

www.duurzaamboerblijven.nl

Eén van de deelnemers uit Beter boeren met biodiversiteit doet ook mee aan het landelijke project Bloeiend Bedrijf www.bloeiendbedrijf.nl. Dit project richt zich op bovengrondse biodiversiteit via akkerranden. In de loop van het jaar organiseren we gezamenlijk een veldbezoek waarbij deelnemers uit beide projecten ervaringen uit kunnen wisselen en boven/ en ondergrondse biodiversiteit aan bod zullen komen. Datum volgt.

Zomer 2012: Themadag BBB Drenthe. Datum en programma volgt.

Najaar 2012: Studiebijeenkomst bodembiodiversiteit, Wijster.

Meer projectinfo via: www.bodemacademie.nl/BBB Drenthe

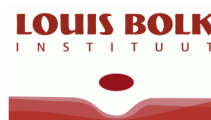
Redactie/Contact:

Ir. Marleen Zanen, Louis Bolk Instituut
Hoofdstraat 24, 3972 RG Driebergen
T: 0343-523860 / m.zanen@louisbolk.nl

Teksten: Marleen Zanen (LBI), Coen ter Berg (LBI), Albert Wolfs (HLB), Anita Kikkert (HLB).

provincie Drenthe

HLB

"Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland".